

Aan de Rekenkamercommissie Haarlem

Ons kenmerk ECDW/2022/35771

Datum 1 maart 2022

Afdeling Economie, Cultuur, Duurzaamheid en Wonen

Contact D. Kalis

Telefoon 023-5114892

E-mail dkalis@haarlem.nl

Onderwerp: Reactie RKC rapport *Woon-werk balans gewogen; Second opinion Economische Visie Haarlem*

Geachte leden van de Rekenkamercommissie,

Op 23 december 2021 hebben wij van de Rekenkamercommissie Haarlem het rapport *Woon-werk balans gewogen; Second opinion Economische Visie Haarlem* ontvangen. Wij willen de Rekenkamercommissie hartelijk danken voor het onderzoek. We hebben de rapportage met veel belangstelling gelezen.

U stelt ons in de gelegenheid om met een bestuurlijke reactie op het rapport te komen. In deze brief treft u onze reactie aan. Deze is gericht op de conclusies en aanbevelingen uit hoofdstuk 5 en 6 uit het rapport.

CONCLUSIES

Conclusie 1: Beperkte ruimte mogelijk voor gemeente Haarlem in economisch beleid

Wij onderschrijven uw conclusie dat met het stimuleren van arbeidsparticipatie, arbeidsproductiviteit en ondernemerschap kansen liggen voor verdere versterking van de economische structuur. Toch zien wij dit niet als enige oplossing. De ligging van de stad nabij Amsterdam en de grote diversiteit aan bedrijvigheid bieden óók voordelen en maken Haarlem minder kwetsbaar tijdens economische recessies. Met de Economische Visie Haarlem (EVH) hebben we een kompas in handen hoe we Haarlem verder willen ontwikkelen tot een creatieve stad van toegepaste innovatie, met een focus op digitalisering van het mkb, circulaire economie en gezondheid. Belangrijk hierin is onder andere de ontwikkeling van De Koepel tot mkb-innovatiecentrum met (universitair) onderwijs, gericht op business studies (digitalisering mkb) en een leergang circulair. Dit zorgt voor een bruisend centrum voor ondernemerschap in de stad. Deze ontwikkeling moet een vliegwiel worden voor innovatie en als inspiratie dienen voor bestaande en toekomstige ondernemers. Daarmee onderschrijven we de uitspraken van Platform31 ten aanzien van de kansrijkheid voor de creatieve- en gezondheidssector, evenals de inzet op circulaire,

kennisintensieve upcyclingsactiviteiten (zoals productontwikkeling, design, herontwerp) en nieuwe vormen van dienstverlening¹.

Talent behouden, ontwikkelen en aantrekken is een van de belangrijkste pijlers van de EVH. Voor ons is talent niet alleen jong of hoogopgeleid, maar omvat de gehele beroepsbevolking. De samenwerking met het Werkgeversservicepunt en het Regionaal Mobiliteitsteam is cruciaal om uitvoering te geven aan een mogelijke oplossing die u in uw conclusie aandraagt: meer mensen (langer) laten werken door het onbenutte arbeidspotentieel beter te mobiliseren. Dit is niet voor niets één van de speerpunten in de Regionale aanpak arbeidsmarkt Zuid-Kennemerland en IJmond 2020-2022 met Haarlems addendum. Daarnaast zet de EVH in op het behapbaar houden van de dagelijkse pendel door bij het aantrekken van nieuwe banen in te zetten op werkgelegenheid die beter aansluit bij onze beroepsbevolking.

De zorgen die de gemeenteraad bij de behandeling van de EVH heeft geuit over het ruimtebeslag zijn bekend. Haarlem werkt aan veel verschillende opgaven in een beperkte fysieke ruimte. In de EVH hebben we een uiteenzetting gegeven van het ruimtebeslag van banen. Wij hanteren hierbij een bandbreedte van een kantoorbaan (18m² per werknemer) tot een baan op een bedrijventerrein (100m² per werknemer). Ook hebben we omschreven hoe wij denken het ruimtebeslag voor de functie werken zo efficiënt mogelijk te houden. Dit doen wij door bestaande werkgebieden te intensiveren, rondom OV-knooppunten in te zetten op kennisintensieve bedrijvigheid (minder m² per werknemer), het clusteren in economische hotspots (hub-vorming) en de functies wonen en werken dichtbij elkaar te brengen, waar dat kan. Ondanks het slimmer en anders benutten van ruimte, zal het hard nodig zijn om ook in toekomstige besluitvormingstrajecten alert te blijven op het behouden van voldoende m²'s voor de functie werken.

Conclusie 2: Woon-werkratio is niet realistisch

De ambitie van de EVH is primair om Haarlem als woon-werkstad te behouden en te zorgen voor een trendbreuk, omdat Haarlem steeds verder afglijdt naar enkel een stad om in te wonen. Met de EVH trekken we het been bij, ook als de stad met inwoners gaat groeien. Wij staan nog steeds achter deze ambitie van de EVH. Ook in de Omgevingsvisie Haarlem komt deze doelstelling terug. Beide visies delen dezelfde focusgebieden voor de intensivering van de functie werken, te weten Oostpoort, de zuidkant van de Waarderpolder, HOV-knooppunt Haarlem Nieuw-Zuid en het stationsgebied Haarlem-Centrum. In het kader van de Omgevingsvisie Haarlem is er een ambtelijke studie verricht naar potentiële verdichtingslocaties voor arbeid. Uit deze studie blijkt dat de ambities in voornoemde gebieden realistisch zijn.

Het uitgangspunt van de EVH is groeien en ontwikkelen in balans. Balans tussen wonen, werken en andere functies. Dit is belangrijk voor een aantrekkelijke stedelijke dynamiek, het beheersbaar houden van de woon-werk pendel en een gezonde arbeidsmarkt dichtbij huis. De bandbreedte van

¹ *Second opinion Economische Visie Haarlem, Platform31 – pagina 78*

0,43 baan per inwoner (ondergrens) tot 0,5 baan per inwoner (bovengrens) dient gezien te worden als een middel, een meetmethode, om die balans te monitoren. Daarbij moet worden opgemerkt dat de uitkomst door de jaren heen zal fluctueren. Immers is de uitkomst onder andere afhankelijk van het inwoneraantal, de realisatie van nieuwe woningen en het groeien of vestigen van bedrijven. Al deze zaken zijn op hun beurt afhankelijk van andere aspecten zoals bevolkingsprognoses, projectontwikkelaars en een aantrekkelijk vestigings- en ondernemingsklimaat. Het college zal toekomstige demografische ontwikkelingen monitoren en hiermee rekening houden indien van toepassing.

In uw rapport geeft u aan de woon-werkratio niet realistisch te vinden. Graag wijzen wij u erop dat in de Groeipotentiëstudie een woon-werkratio van 0,4 baan per inwoner is opgenomen. Bij het opstellen van de EVH hebben we op basis van de toen beschikbare cijfers de woonwerkratio opnieuw berekend met als uitkomst 0,43 baan per inwoner. Door deze ratio als ondergrens te hanteren, zetten we in op behouden wat we hebben, ook als de stad gaat groeien. In de afgelopen jaren is het aantal banen overigens toegenomen en is de woonwerkratio gestegen naar 0,44 baan per inwoner².

Conclusie 3: Visie-document geeft te abstracte kaders voor de uitvoering

Wij willen benadrukken dat de visie en de vijf strategische uitvoeringslijnen een koers zijn voor de lange termijn (lees: 2040), ongeacht de economische situatie. De visie is een vergezicht, het kompas, en is daarmee algemener en abstracter van karakter dan de economische agenda (lees: Acties 2020-2024). De agenda is de concrete uitwerking van de vijf strategische uitvoeringslijnen; het beleid om tot uitvoering te komen en de knop waaraan gedraaid kan worden om prioriteiten te stellen. Per vier jaar wordt de agenda geactualiseerd.

AANBEVELINGEN

Aanbeveling 1: Maak een keuze tussen minder instrumenten of meer capaciteit voor uitvoering van de Economische Visie

Wij danken de Rekenkamercommissie voor het inzichtelijk maken van de capaciteit en middelen van vergelijkbare steden. Uit het RKC-onderzoek onder 28 vergelijkbare steden blijkt dat Haarlem -op Zaanstad na- het minst uitgeeft aan economisch beleid per inwoner. Of zoals het onderzoek van Platform31 het verwoordt: 'In vergelijkend perspectief zijn de middelen beperkt'³. Wij beamen dat we óók op dit vlak een been zouden moeten bijtrekken.

Tegelijkertijd zijn we trots op alles wat er -ondanks de beperkte capaciteit en middelen- is en wordt gerealiseerd. Een groot deel van de acties uit de Economische agenda 2020-2024 loopt al of is

² Economische Monitor 2021

³ *Second opinion Economische Visie Haarlem, Platform31 – pagina 78*

afgerond. Het gaat ons inziens dan ook te ver om de ambitie van de EVH, die gaat over de stadsbrede visie voor Haarlem als woon-werkstad, onrealistisch te noemen, enkel gebaseerd op de bestaande capaciteit en middelen van team Economie en Toerisme. Hoewel een sterk en slagvaardig team fundamenteel is om succes te boeken.

De acties uit de economische agenda kunnen sneller -en op sommige onderdelen effectiever- gerealiseerd worden als er meer capaciteit en middelen beschikbaar zouden zijn. Dit geldt met name op het gebied van accountmanagement, acquisitie, stimulering van innovaties en de transitie naar een circulaire en duurzame economie.

Accountmanagement en gerichte acquisitie essentieel

Accountmanagement en gerichte acquisitie zijn één van de belangrijkste instrumenten om bestaande bedrijven te behouden, partijen en initiatieven te verbinden, de kracht van de stad te benutten en kansen voor nieuwe en innovatieve bedrijvigheid te verzilveren. Daarmee zien we accountmanagement en gerichte acquisitie als belangrijke sleutels om onze doelstellingen te realiseren. Bovendien kan accountmanagement een belangrijke bijdrage leveren aan de uitvoering van Groei van de Stad. Een aantal ontwikkelingszones zijn in de uitvoeringsfase beland, waarbij voor Oostpoort, Nieuw-Zuid en Zuidwest een WBI-subsidie is toegekend. Dit geeft niet alleen een extra impuls, maar zorgt ook voor versnelling in de uitvoering. Om de (her)huisvesting of verplaatsing van bedrijven in de ontwikkelzones in goede banen te leiden, is accountmanagement essentieel. Op die manier wordt bijgedragen aan een soepele uitvoering van het programma, behouden we zoveel mogelijk werkgelegenheid en kunnen we richting geven aan passende (nieuwe) economische functies in de zones.

Innovatie onmisbaar

Platform31 stelt dat innovatieve ondernemers nodig zijn voor het versterken van de concurrentiepositie, economische groei, banencreatie, het kunnen investeren in buitenlandse markten, productiviteitsontwikkeling en goed betaalde banen.⁴ Het stimuleren van ondernemerschap, het aantrekken van jonge bedrijven en het bevorderen van innovatie in de stad is dan ook onmisbaar. Om hierin als gemeente slagvaardiger te zijn zouden meer capaciteit en middelen ingezet moeten worden.

Het college gaat graag in gesprek met de raad over het structureel borgen van capaciteit voor accountmanagement en gerichte acquisitie binnen team Economie en Toerisme, alsmede de inzet van extra middelen voor het stimuleren van innovaties. Het college zal onderzoeken wat nodig is om dit vorm te geven.

Economische agenda biedt flexibiliteit

Het kiezen voor minder instrumenten is lastig. De EVH is erop gericht om het vestigings- en ondernemingsklimaat zodanig te versterken dat de werkgelegenheid en het ondernemerschap in de stad leiden tot een woon-werkratio van minimaal 0,43 baan per inwoner. De vijf strategische

⁴ *Second opinion Economische Visie Haarlem, Platform31 – pagina 20*

uitvoeringslijnen van de EVH kennen dan ook een integrale samenhang en aanpak, en zijn allen van belang om dat aantrekkelijke klimaat te behouden en te verbeteren. De Economische agenda 2020-2024 is daarentegen flexibeler. Op basis van onverwachte (economische) ontwikkelingen kunnen de hierin opgenomen acties worden bijgesteld of anders geprioriteerd. Het Actieplan detailhandel en horeca 2020-2022, dat is opgesteld na het uitbreken van de coronapandemie, is hiervan een voorbeeld.

Disclaimer

De gemeente kan de economie niet regisseren en ook geen banen creëren. Wel kan de overheid zorgen voor goede randvoorwaarden voor een aantrekkelijk vestigings- en ondernemingsklimaat. De inhoud van de EVH is opgebouwd aan de hand van dit principe en dient ook als zodanig gelezen te worden. Platform31: "Indien aan de goede randvoorwaarden is voldaan (voldoende goed opgeleid personeel, om-, bij- en herscholen, Leven Lang Ontwikkelen, investeren, vernieuwen, aanpassen, digitaliseren, innoveren, goed en ambitieus ondernemerschap) is economische groei en een toename van het aantal banen in vele sectoren mogelijk. De groeimogelijkheden worden bepaald door de sectorstructuur en het ondernemingsklimaat. Een gunstig ondernemingsklimaat hangt samen met de nabijheid van kennisinstellingen, de kwaliteit van de beroepsbevolking, een gunstig leefklimaat en een goede bereikbaarheid."⁵

Het positief beïnvloeden van het vestigings- en ondernemingsklimaat is daarmee niet enkel de verantwoordelijkheid van team Economie en Toerisme. Uitvoering geven aan de EVH is een samenspel tussen ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen én de gemeente als geheel. Binnen de gemeente is een proactieve samenwerking én gelijke *mindset* van alle afdelingen noodzakelijk, omdat een deel van het instrumentarium bij andere (beleids)afdelingen ligt. Zie ook de aandachtspunten van Platform31 voor de verdere concretisering van de EVH.⁶

Aanbeveling 2: Kies een realistische woon-werkratio, gericht op versterking van wat er al is

In aanvulling op onze reactie op 'Conclusie 2: Woon-werkratio niet realistisch' willen we u graag meegeven dat de EVH juist gericht is op versterking van wat er al is. We willen behouden wat we hebben en toevoegen waar we kunnen, waarbij clustervorming noodzakelijke innovaties versterkt en daarmee het economisch profiel van Haarlem. De punten uit uw aanbeveling sluiten dan ook naadloos aan bij onze aanpak. Daarnaast omarmen we de suggesties uit het rapport van Platform31 gericht op het behouden van de woon-werkbalans van minimaal 0,43 baan per inwoner bij een groeiende bevolking⁷.

Aanbeveling 3: Geef opdracht voor een uitvoeringsplan dat past bij de Economische Visie

⁵ *Second opinion Economische Visie Haarlem, Platform31 – pagina 30*

⁶ *Second opinion Economische Visie Haarlem, Platform31 – hoofdstuk 3*

⁷ *Second opinion Economische Visie Haarlem, Platform31 – pagina 77*

Aan deze aanbeveling is reeds voldaan, doordat we een Economische agenda 2020-2024 hebben vastgesteld. Deze agenda is de vertaling van de visie en vijf strategische uitvoeringslijnen naar acties op hoofdlijn in de periode 2020-2024. Een groot deel van deze acties wordt vervolgens concreter uitgewerkt in specifieke beleidsnota's en/of uitvoeringsplannen. De EVH blijft echter wel de paraplu waaronder deze beleidsonderdelen vallen. Zie tevens onze reactie bij '*Aanbeveling 1, Economische agenda biedt flexibiliteit*'.

In 2023 wordt de EVH samen met de economische agenda waar nodig geactualiseerd. De nieuwe coalitie en raad kunnen op dat moment nieuwe focuspunten meegeven voor de Economische agenda 2024-2028.

Wij danken u nogmaals voor het gedane onderzoek en de aanbevelingen. Wij gaan graag met u in gesprek over het rapport *Woon-werk balans gewogen; Second opinion Economische Visie Haarlem*, en onze reactie hierop.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris,

de burgemeester,

mr. C.M. Lenstra

drs. J. Wienen